

Prostredníctvom výstavy, konanej v Art galérii kina Baník, mali Prievádzania možnosť pripomenúť si v istej retrospektíve dielo svojho významného rodáka, akademického maliara Pavla Bleya. Napriek tomu, že od čias svojich výtvarných štúdií až do smrti v roku 2011 žil v Bratislave, jeho väzby na rodnú Prievádzu sú najmä cez jeho rodinu a dielo, ktoré tu zanechal, veľmi bohaté.

Pavol Bley in memoriam v Prievidzi

Pavol Bley sa narodil 24. mája 1930 do rodiny klobučníka – Jozefa Bleya (1897 – 1981) a matky Júlie, rod. Kmeťovej (1901 – 1952), ako šieste z deviatich detí. Okrem živnosti, ktorú zdedil po otcovi, poslednom cechmajstrovi garbiarskeho cechu, sa Jozef Bley v medzivojnovom období venoval spolčkovej činnosti ako predstaviteľ Československého orla v Hornonitrianskej župe. V spolku bola činná aj jeho manželka najmä ako divadelná ochotníčka. Syn Pavol spomínal, že obaja rodičia boli modelom výtvarníkovi, keď tvoril oponu pre prievádzské divadlo. Otec bol zároveň zaniateným filatelistom a numizmatikom. Jeho zbierku, obohatenú o významnenania a medaily za účasť členov rodiny v protifašistickom odboji, s láskou opatroval do konca svojho života.

Počas druhej svetovej vojny bol Jozef Bley za svoj protifašistický postoj už v roku 1942 väznený v ilavskej väznici. Pavol spomína, že ako 15 ročný sa podieľal na vedení živnosti – reštaurácie a trafiky na mieste neskoršieho pohostinstva Zobor. Železničná reštaurácia bola vo vojnových časoch podľa neho čosi ako „informačná agentúra“. Najstarší bratia – Jozef a Rudolf – tu na rozmnožovačke, určenej na tlač jedálnych lístkov, tlačili letáky. Od roku 1942 boli trikrát väznení – v Prievidzi, Nitre i v Bratislave. Do povstania odišli už začiatkom leta 1944 a na Martinských holiach sa zapojili do bojov vo Veličkovom oddiele. Brata Jozefa chytilo a 29. januára 1945 popravilo gestapo. Jeho zohavené telo, nesúce stopy po mučení, sa našlo v zavalených tuneloch muničných skladov v Zemianskych Kostol'anoch až v lete 1945. Ďalší brat Rudolf zahynul v poslednom nemeckom transporte väzňov do koncentračného tábora Mauthausen. Pavol krátko po vojne odišiel do Bratislavy, kde najprv študoval na Vyššej škole umeleckého priemyslu

a neskôr na Vysokej škole výtvarných umení. Dvaja bratia Igor a Milan boli v druhej polovici minulého storočia v Prievidzi známymi kultúrnymi činiteľmi. Prvý z nich pracoval na odbore kultúry okresného národného výboru a neskôr ako personalista na mestskom národnom výbore (MsNV), druhý bol istý čas riaditeľom domu kultúry.

Možno to spôsobil všeobecne negatívny náhľad na umenie tzv. socialistického realizmu, keď v jeho spomienkach nenachádzame zmienku o tom, že sa podieľal na sgrafitovej výzdobe fasád sídliska Píly spolu s ďalšími výtvarníkmi (Fedorom, Vysočanom, Štompachom, Klimčákom...). Faktom však je, že tu vytvoril desiatky ornamentálnych i figurálnych sgrafit. Okrem toho sa podieľal i na výzdobe materských a základných škôl tohto sídliska, no aj súčasného Centra voľného času. Pavol Bley bol najviac hrdý na pamätník na Banskej, lebo stojí na mieste, kde príslušníci gestapa zajali jeho brata Rudolfa. Podľa jeho spomienok vznikol aj vďaka vtedajšiemu predsedovi MsNV Michalovi Krajčíkovi v spolupráci s Ing. Jaroslavom Kapustom. Počas jeho budovania na Banskej, Pavol strávil päť pustovníckych rokov v maringotke. Podieľal sa na opracovávaní tzv. „vračanského“ vápenca, v dôsledku čoho mal potom do konca života problémy s pľúcami. Dielo venoval nielen bratom, ale všetkým obetiam fašizmu – aj preto mu zle padlo, keď sa po roku 1989 stretával s názorom, že ide o dielo „objednané komunistami“. Zákonite sa to odrážalo v nedostatočnej starostlivosti o pomník a jeho okolie („družstevníci po ňom prehánali kravy na pašu, z vysadených stromčekov zostalo len torzo...“). Viacero diel – najmä monumentálnych malieb – tvorí výzdobu interiérov verejných budov – najnavštevovanejším z nich je interiér obradnej siene Mestského domu v Prievidzi, ktorému dominuje monumentálny obraz s poeticky štylizovanou postavou ženy.

Dielo akademického maliara Pavla Bleya, uzavreté faktom jeho smrti začiatkom roku 2011, by si vyžadovalo systematickú pozornosť a dokumentáciu. Tým skôr, že to tak pociťoval on samotný, keď sa pár rokov pred smrťou začal venovať jeho rekapitulácii. Výstava v Art galérii kina Baník formou dokumentácie priblížila nielen jeho monumentálne realizácie v architektúre, ale aj jeho mimoriadne kultivovanú komornú tvorbu, ktorej sa venoval v posledných rokoch svojho života. Podklady sústredené k tejto výstave v spolupráci s jeho blízkymi – najmä bratom Milanom a dlhoročnou životnou partnerkou Tatianou Kramárovou – by mohli byť východiskom takejto systemizácie jeho diela.

Mgr. Amália Lomnická